

Talousarvion laadintaohjeet 2024 ja suunnitelmavuodet 2025-2026

Talousarviota koskeva lainsäädäntö

Kuntalain 110 § (10.4.2015/410) mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä taloussuunnitelma kolmeksi vuodeksi (suunnittelukausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja –suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kuntien tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan taloussuunnitelmassa tulee päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna jaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarvio- ja suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.

Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa on käytötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Siihen tehtävistä muutoksista päättää valtuusto. Talousarvion valmistelusta vastaa kunnanhallitus sekä kukin toimielin omalla tehtäväalueellaan.

Talousarvion ja -suunnitelman päätehtävät:

- asettaa palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet,
- budjetoida menoja ja tuloja koskevat arviot eri tehtäville ja hankkeille,
- osoittaa, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan.

Talousarvioon 2024 laatimisen lähtökohdat

Suomen talous ei kasva tänä vuonna, kun hintojen ja korkojen nousu vähentää kotitalouksien kulutusta ja investointeja. Ulkomaankaupan nettovaikutus sen sijaan on selvästi positiivinen, kun vienti hieman kasvaa ja tuonti vähenee selvästi. Vuonna 2024 BKT kasvaa 1,4 prosenttia kotitalouksien ostovoiman kohentuessa, kun hintojen nousu hidastuu ja kotitalouksien tulot kasvavat. Vuonna 2025 kasvu nopeutuu 1,9 prosenttiin, kun kulutuksen kasvun lisäksi vihreän siirtymän investoinnit lisäävät kotimaista kysyntää. Työllisyys kasvaa taas ensi vuodesta lähtien ja vuonna 2025 työllisyysaste on 74,6 prosenttia ja työttömyysaste 6,6 prosenttia. (lähde VM kesä)

Sosiaali- ja terveyspalvelut poistuivat vuoden 2023 alusta lukien kuntien taloudesta ja järjestäminen ja kustannukset siirtyivät hyvinvointialueille. Uudistus mullisti kuntien rahoitusjärjestelmän. Yli puolet verotuloista ja kaksi kolmannesta valtionosuuksista siirretään hyvinvointialueiden rahoittamiseen.

Vaikka sote-uudistus helpottanee jatkossa kunnan talouden ennustamista tulevat investoinnit haastamaan kuntataloutta pidemmällä aikavälillä. Kunnan strategian mukaisesti elinvoimanäkökulma on pidettävä jatkossa vahvasti mukana päätöksenteossa.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan (sodan jatkuminen) heikentää talouden kehitysnäkymiä ja luo kustannuspaineita. Sen myötä kasvavat globaalit jännitteet, jotka aiheuttavat epävarmuutta mm. inflaation, pakolaisvirtojen ja kyberturvallisuuden tiimoilta.

Myös valmisteilla oleva TE-palvelujen siirto kuntiin tulee toteutuessaan aiheuttamaan kuntien tehtäväkentän muutosta taloussuunnitteluvuosille 2025 alkaen.

Talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelu ja toiminnan suunnittelu perustuu vuoden 2023 talousarvion tasoon, sen toteutumiseen ja kunnan yleiseen taloustilanteeseen. **Menomäärärahoja (netto) ei koroteta kuluvaan vuoteen nähden muuten kuin lakisääteisten velvoitteiden tai toiminnan kannalta välttämättömien toimien johdosta (esim. palkankorotukset). Muutokset on perusteltava.**

Valtionosuudet

Valtionosuudet	TP 2022	TAE 2023	TA 2024
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	4 353 481	471 232	216 224
Verotuloihin perustuva tasaus	1 817 597	695 101	800 588
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	-375 211	-375 211	-371 323
Verotulomenetyksen kompensatiot	1 462 739	451 118	449 947
Yhteensä	7 258 606	1 242 239	1 095 436
muutos edellinen vuosi, €	123 677	-6 016 367	-146.803

Perustuvat Kuntaliiton elokuun 2023 ennusteeseen

Verotulot

Valtionvarainministeriön Kuntatalousohjelman 2023-2026 mukaan sote-uudistuksen myötä noin 70% kuntien verotulomenetyksen korvauksista siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Veroperustemuutosten vaikutus kuntien verotuottoon kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Vuoden 2023 jälkeen verotulomenetyksen korvaukset kasvavat maltillisesti.

Kuntaliiton viimeisimmän elokuun veroennustekehikon mukaan Kihniön kunnan verotulot vuonna 2024 ovat 3 664 000 euroa. Vähennys vuoden 2023 ennustettuun verotuloon on -4,1 % (- 155.000 euroa). Viimeisen ennusteen mukaan vuoden 2023 verotulot ovat 3.819.000 euroa mikä on 130.000 euroa enemmän kuin talousarvion ennuste.

Yhteenveto						
TILIVUOSI	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**
Verolaji						
Kunnallisvero	4 861	5 000	2 504	2 445	2 486	2 519
<i>Muutos %</i>	6,0	2,9	-49,9	-2,3	1,7	1,4
Yhteisövero	1 152	1 154	743	646	685	721
<i>Muutos %</i>	47,6	0,2	-35,6	-13,1	6,1	5,3
Kiinteistövero	545	558	572	573	573	573
<i>Muutos %</i>	10,3	2,4	2,4	0,3	0,0	0,0
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	6 558	6 712	3 819	3 664	3 744	3 814
<i>Muutos %</i>	11,9	2,4	-43,1	-4,1	2,2	1,9

Taulukoiden luvut on esitetty käyvin hinnoin, eli inflaation vaikutusta ei ole eliminoitu

Meno- ja tulomääräraha

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnantavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Talousarviossa käytetään nettobudjetointia. (käyttötalouden tulojen ja menojen erotus)

Menot ja tulot tulee budjetoida realistisesti. Hallintokunnat tarkastavat maksunsa ja taksansa syksyllä 2023. Mahdolliset muutokset vuoden 2024 alusta alkaen.

Sivistyslautakunta

Palkat tarkastellaan vakanssikohtaisesti. Palkkakuluihin lasketaan 3 % korotus.

Sivistyslautakunnan neton muodostaa em.henkilöstökulut ja muut menot vuoden 2023 tason mukaisesti.

Vuoden 2023 TA Tulot	689.600
Menot	-4.016.403
Toimintakate	-3.326.803

Tekninen lautakunta

Tekninen lautakunta huomioi palkkakulujen oikean kohdentamisen (käyttötalous/investoinnit), Palkkoihin 3 % korotus. Palkat tarkastellaan vakanssikohtaisesti. Teknisten palvelujen palvelutuotannon vaihtoehtojen selvittäminen on käynnissä. Mikäli selvitys ei valmistu talousarvioon mennessä varataan palkat nykyisten vakanssien mukaan.

Vuoden 2023 TA Tulot	1.875.443
Menot	-1.940.929
Toimintakate	-65.486

Kunnanhallitus

Palkat tarkastellaan vakanssikohtaisesti. Korotus 3 % palkkoihin.

Vuoden 2023 TA Tulot	432.400
Menot	-1.409.771
Toimintakate	-977.371

Valtuustoon nähden sitovuustaso on lautakuntakohtainen. Suunnitteluvuosina pyritään realistiseen arvioon.

Henkilöstömenot

Kunta-alan työ- ja virkaehtospimukset ovat voimassa 1.5.2022–30.4.2025. Kolmen vuoden sopimuskaudella palkkoja korotetaan yleiskorotuksilla ja paikallisilla järjestelyerillä.

- 1.2.2024 kehittämisohjelmaerä, keskitetty 0,40 %
- 1.5.2024 yleiskorotus OVTES 0,77 %
- 1.6.2024 paikallinen järjestelyerä 0,4 + 0,33 %
- 1.6.2024 yleiskorotus 2,27 % KVTES, 1,50 OVTES
- 1.6.2024 kehittämisohjelmaerä, paikallinen 0,60 %

Vuoden 2024 palkat lasketaan vakanssikohtaisesti 2023 kustannustasossa lisättynä 3 %:n korotuksella. **Osastokohtaiset laskelmat saa palkkasihteeriltä.**

Sivukulut lisätään palkanlaskennan toimesta talousarvio-ohjelmaan. Myös sivukulut kuuluvat asetettuun nettoon.

Henkilöstökulut jaetaan työsuhteen luonteen mukaisille tileille:

40001 vakinaiset palkat

40002 sijaisten palkat

40003 tilapäisten (määräaikaisten) palkat

Eläkemenoperusteinen tasausmaksu jakautuu vuonna 2024 kunnalle ja hyvinvointialueelle. Tasausmaksun arvioitu määrä vuonna 2024 on 121.259 euroa.

Tasausmaksu kohdennetaan talousosaston toimesta osastoille. Tasausmaksu sisältyy nettokustannuksiin.

- yli 3 kk työsopimukseen tulee pyytää täyttölupa kunnanjohtajalta

Sisäiset veloitukset

- Hallintokuntien väliset sisäiset veloitukset tehdään nettohinnoin. Sisäiset veloitukset tarkistetaan ennen talousarvion laatimista. Mikäli kustannustasossa tapahtuu olennaisia muutoksia talousarviovuoden aikana, tullaan sisäisiä veloituksia oikaisemaan loppuvuodesta tarpeen mukaan. Hallintokunnan tulee ilmoittaa sisäiset veloitukset myös toiselle hallintokunnalle. Ne on budjetoitava (sisäisenä tuloina ja menoina) täsmälleen ilmoitetun mukaisesti. **Osastot valmistelevat ensin tukipalvelut, jotka jaetaan muille**

**osastoille tai kustannuspaikoille ja ilmoittavat ne talous- ja hallintojohtajalle.
Talustoimisto laittaa sisäiset menot ohjelmaan.**

Muuta huomioitavaa

- tietohallinto vastaa koneiden ja laiteiden sopimusten ajantasaisuudesta. Tiedot leasing-kustannuksista tulee kysyä tietohallinnolta (päätyvät ja uudet sopimukset)
- pikkujouluavustus 45 € / työntekijä varataan osastoittain
- Tyky-raha 70 € /työntekijä varataan osastoittain

Tavoitteet ja seurantamittarit

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta.

Valtuuston ja kunnan muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa sekä niihin perustuvissa käyttösuunnitelmissa ja erillisbudjeteissa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet. Toiminnallinen tavoite liittyy nimensä mukaisesti toimintaprosessin ohjaamiseen ja taloudellisilla tavoitteilla ohjataan kunnan tulo- ja pääomarahoitusta sekä resurssien jakoa. Kuntastrategia ohjaa tavoitteiden asettamista.

Tavoitteet on pyrittävä asettamaan siten, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla. Tavoitteiden seuraamiseen asetetaan mittareita.

Tavoitteet ja mittarit asetetaan uuden hyväksytyin kuntastrategian pohjalta. Painopistealueet ovat seuraavat:

- Uudet innovaatiot opetuksen saralla
- Alueellisen yritys- ja erityisosaamisen tunnistaminen ja kehittäminen
- Kuntataloudesta huolehtiminen
- Matkailuun panostaminen
- Kuntalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen
- Monipaikkaisuuden edistäminen
- Energiainvestoinneista elinvoimaa
- Ihmisen kokoinen Kihniö

Tässä yhteydessä pyydetään kiinnittämään huomiota seuraaviin seikkoihin:

- toiminnallisten tavoitteiden tulee olla palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja laadullisia tunnuslukuja. Toiminnan tulosten vaikuttavuutta kuvaavat asiakaskohtaisten vaikutusten kehittyminen, palvelujen riittävyys ja peittävyys suhteessa kysyntään, toiminnan oikea alueellinen, väestöllinen ja sisällöllinen kohdentuvuus suhteessa tarpeisiin sekä toiminnan oleelliset välilliset vaikutukset, kuten vaikutukset tasa-arvon, aluepolitiikan tai ympäristön kehittymiseen.

- asetettujen tavoitteiden on oltava mitattavissa tai niiden toteutuminen on voitava muutoin todentaa

- kun asetetaan talousarvion tavoitteita ja niiden mittareita sekä toimenpiteitä on samalla arvioitava, onko niihin realistista päästä, sillä tavoitteiden toteutuminen on osoitettava seuraavassa tilinpäätöksessä. Sellaisia tavoitteita ja mittareita, joihin itsellä on vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa, ei kannata asettaa. Tavoitteiden pitää olla sellaisia, joiden saavuttaminen on vähintäänkin osittain riippuvaista omasta toiminnasta

- tavoitteiden tulee kohdistua pääosin toimialojen ydintoimintaan ja olla ajantasaisia ja merkityksellisiä nykyisessä tilanteessa.

- tavoitteet eivät saa olla sellaisia, että niiden toteutuminen on itsestään selvää Tavoitteiden saavuttaminen kuvaillaan vastaavan vuoden toimintakertomuksessa. Tarkastuslautakunta arvioi osaltaan arviointikertomuksessa, missä määrin valtuuston talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet. Sitovat tavoitteet tulee olla kunnan strategian mukaisia ja edesauttaa siinä asetettujen tavoitteiden toteutumista. Toiminnalliset tavoitteet sitovat lautakuntia ja viranhaltijoita samalla tavalla kuin sitovat määrärahat. Talousarvion laadinnassa on huomioitava kunnan strategian mukaiset tavoitteet.

Tavoitteiden toteutumista seurataan talouden osavuosisikastausten yhteydessä. Talousarvion sitovat toiminnalliset tavoitteet esitetään oheisen taulukon mukaisesti. Taulukkoa hyödynnetään myös sitovien tavoitteiden seurannassa tilinpäätöksessä. Tavoitteiden asettamisessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että kyseessä on valtuustotasoinen asiakirja. Tavoitteiden tulee olla riittävän merkittäviä koko kunnan toiminnan kannalta. Tavoitteiden tulee edistää kuntastrategian toteutumista. Palvelualueen toiminnallisten tavoitteiden määrä on 3-10 kpl. Talousarviossa määritelyjen tavoitteiden lisäksi yksiköillä voi olla monia alemman tason tavoitteita, mutta niitä kaikkia ei tarvitse käsitellä talousarviossa ja ne eivät ole valtuustoon nähden sitovia.

Strateginen linjaus/tavoite	Toiminnallinen tavoite suunnitelmavuonna	Mittarit/indikaattorit	Lähtötaso/tavoitetaso
<i>Mihin kuntastrategian mukaiseen tavoitteeseen toiminnallinen tavoite linkittyy?</i>	<i>Toiminnallinen tavoite kuvattuna mahdollisimman yksiselitteisesti. Tavoitteessa pyritään määrittelemään kohdevuoden tavoite, mutta tavoitteet voivat olla myös monivuotisia ja toistua useassa perättäisessä talousarviossa.</i>	<i>Miten tavoitteen toteutuminen mitataan? Mahdollisuuksien mukaan käytetään selkeästi määritellyjä määrällisiä mittareita. Tarvittaessa määritellään laadullinen arviointi ja miten se toteutetaan ja kuka sen toteuttaa.</i>	<i>Kuvataan tavoitteenasettelun ja mittareiden kautta olennaisilta osin lähtötaso ja tavoitetaso suunnitelmavuonna</i>

Investoinnit

Lautakunnat tekevät ehdotuksen hallinnonalansa investoinneista ehdottomasti syyskuun aikana, jotta poistolaskenta voidaan aloittaa. Investoinniksi merkitään yli 10.000 euron hankinnat.

Investoinneista ilmoitetaan hankintahinta, kustannuspaikka, valmistumisaika, tulorahoitus ja nettohinta. Huomioidaan myös suunnitteluvuosille tulevat investoinnit realistisesti (oma toiminta/rakennuttaminen)

Investoinnit tulee olla valmiina 18.9.2023 mennessä selostuksineen.

Konserniohjaus Kihniön Vesi- ja Lämpö Oy:lle sekä muille tytäryhteisöille.

Kunnanhallitus ohjeistaa Kihniön Vesi ja Lämpö yhtiötä sekä muita tytäryhteisöjä.

KIHNIÖN KUNTA

Ennen lautakunnan talousarviokäsittelyä käydään keskustelu johtoryhmän kanssa ehdotuksesta.

Kunnanhallitus käsittelee talousarvioehdotuksen 4.12. ja valtuusto 13.12.2023.

Talousarviokirjaan tuleva materiaali tulee toimittaa talous- ja hallintojohtajalle 27.11.2023 mennessä.

Ennen lautakuntakäsittelyä talousarvioehdotus käydään johtoryhmä/talousostaston kanssa läpi.

Kihniö 7.9.2023

Kristiina Mäkelä
talous- ja hallintojohtaja